

JAROMÍR KRŠKO
SHIRLEY LAZAROVÁ
Univerzita Mateja Bela
Banská Bystrica
jkrsko@gmail.com

DOI: <http://dx.doi.org./10.17651/ONOMAST.61.1.12>
Onomastica LXI/1, 2017
PL ISSN 0078-4648

ONYMICKÉ PROCESY TVORENIA SKALOLEZECKÝCH CIEST

Kľúčové slova: onomastika, toponymum, motivácia, orohodonymum, skalolezectvo

V úvode príspevku je potrebné vymedziť základný rozdiel medzi horolezectvom a skalolezectvom, pretože často sú obidva termíny chápané ako synonymné. Starším termínom pre horolezectvo bol termín alpinizmus, s ktorým sa spája predovšetkým vznik prvých alpských klubov združujúcich záujemcov o horskú turistiku. Pri horolezectve hovoríme o lezení od istého stupňa obťažnosti v prírodnom skalnom, ľadovom alebo kombinovanom teréne. Horolezectvo má viacero disciplín, medzi ktoré patrí klasický alpinizmus, výškové horolezectvo, skialpinizmus, ľadovcove lezenie, skalolezectvo, pieskovcové lezenie a bouldering (druh lezenia na malých skalných blokoch alebo nízkych skalách bez istenia lanom). Skalolezectvo je teda subdisciplínou horolezectva a dnes je to jedna z najrozšírenejších disciplín horolezectva na svete. Oblasti, v ktorých sa skalolezci pohybujú, sa nazývajú skalky a výška skalných stien môže dosahovať rozmery od niekoľko metrov až do desiatok metrov.

Tomuto špecifickému druhu toponým venoval pozornosť v poľskej toponomastike predovšetkým M. Rutkowski (napr. 1996, 2001), na Slovensku sa analýze skalolezeckých sociálnych toponým venoval predovšetkým J. Bauko z oblasti Súľovských skal — „Mikrooronymá v Súľovských skalách“ (2006), „Motivácia vzniku názvov horolezeckých ciest“ (2007), „Transonymizácia v názvoch horolezeckých ciest“ (2008), „Paralely medzi názvami skal a horolezeckých ciest“ (2009) a v diplomovej práci „Názvy skalolezeckých ciest ako súčasť kultúrno-sociálneho priestoru“ aj S. Lazarová (2015), ktorá analyzovala skalolezecké názvy na zvyšnom území Slovenska. Vďaka týmto prácam máme zachytenú takmer kompletnú databázu názvov slovenských skalolezeckých ciest.

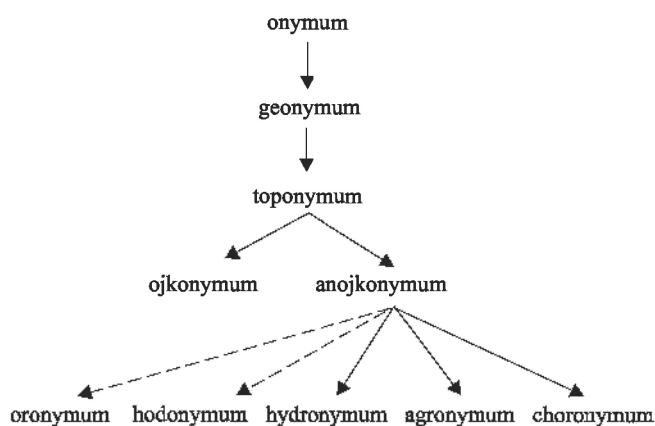
Z onomastického hľadiska sú názvy skalolezeckých ciest zaujímavým druhom proprií, pretože ich tvorba sa vyznačuje dynamikou a originalitou. Názvy skalolezeckých ciest patria do skupiny sociálnych toponým (k tomu bližšie Krško, 2014; 2016), pretože sú známe najmä sociálnej skupine skalolezcov. Heuristickým výskumom sociálnych toponým v societe horolezcov potvrdili

J. Bauko i S. Lazarová všetky atribúty sociálnych toponým — ich uzavretosť v sociálnej skupine, obmedzenú teritoriálnu a časovú platnosť. J. Bauko v jednej zo svojich štúdií konštatuje:

Okruh používateľov názvov horolezeckých ciest je užší. Tieto mikrooronymá žijú hlavne v slovníku horolezcov. Pre nich sú mena dôležité z hľadiska identifikácie a orientácie. Nazov cesty sa rýchlo šíri, pretože si ju chce väčšina z nich vyskúšať. Nakoľko sa v oblasti nachádza necelých 500 horolezeckých ciest, väčšiu časť názvov poznajú len miestni horolezci. Najväčší prehľad o menách má správca skál, ktorý eviduje všetky mikrooronymá. Najznámejšími sú cesty, ktoré majú vysoký stupeň obtiažnosti (10) ako *Black Diamond*, *Dio*, *Nový zákon*, *Oáza harmonie*, *Opus dei* (Bauko, 2006, s. 27).

Kým názvy horolezeckých ciest poznajú väčšinou len skalolezci, názvy skál aj miestni obyvatelia, respektíve turisti, navštevníci. Názvy horolezeckých ciest sa používajú v užšom okruhu, v societe horolezcov, a názvy skál v širšom spoločenskom uze. Vynimku tvoria názvy skalných útvarov, ktoré vytvorili horolezci, tie sa používajú najmä v ich societe (2009, s. 10).

J. Bauko venoval pozornosť aj problematike terminologického označenia názvov tohto druhu toponým. V prvých štúdiách pracoval s termínom *mikrooronymum*, ktoré identifikuje časť skaly slúžiacej na horolezecké účely (Bauko, 2006, s. 26). Vychádzal pritom zo širšieho termínu mikrotoponymum, ktoré sa však v slovenskej onomastickej terminológii nepresadilo a nepoužíva sa. Terminologické napatie, ktoré vzniklo na začiatku hľadania presného označenia názvov skalolezeckých ciest, vyplývalo z toho, že tieto cesty označujú terénnu líniu vertikálneho objektu — oronyma a zároveň označujú (najčastejšie) horizontálnu terénnu líniu — cestu, čiže hodonymum.

Z nasledujúcej schémy vyplýva, že obidva termíny — oronymum a hodonymum sú hierarchicky na rovnakej úrovni a patria medzi názvy označujúce človekom trvale neobývané priestory, teda anojkonyumá. J. Bauko preto spojil

obidva termíny a už v štúdiu v roku 2008 používal termín *orohodonimum*, pričom ho definoval ako „vertikálne línie častí skál, ktoré slúžia na horolezecké účely“ (2008, s. 9).

Nominačný proces, ktorý je zaužívaný v societe horolezcov, popisuje J. Bauko takto: „Po úspešnom prvovýstupe pomenuje autor cestu vlastným menom. Napíše ju na skalu spolu s obtiažnosťou cesty, ktorá je vyjadrená v číslach 1–11+ (znamienko +, – poukazuje na ťažší, respektíve ľahší stupeň obtiažnosti), a to je signál pre ostatných horolezcov, že cesta už bola prelezená. Výber mena je ľubovoľný, treba sa však vyhýbať homonymným názvom, ktoré by znemožňovali presnú identifikáciu a lokalizáciu cesty. Existujúci systém názvov ovplyvňuje výber a tvorenie nových pomenovaní“ (2006, s. 27). Označenie obtiažnosti horolezeckého terénu má pre horolezcov veľký význam predovšetkým z hľadiska bezpečnosti, spôsobu lezenia, odhadnutia vlastných síl i výberu lezeckého materiálu.

Hodnotenie obtiažnosti skalolezeckých ciest bolo na počiatku skalolezectva nejednotné, preto vzniklo mnoho národných klasifikačných systémov a hodnotiacich stupnic. Odlišné stupnice používali americké, francúzske, britské, saské, austrálske a ďalšie národné horolezecké organizácie. Popri národných stupniciach sa preto vytvorila aj jednotná medzinárodná stupnica platná pre všetky krajiny, ktorú vypracovala Medzinárodná horolezecká organizácia UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme).

Keďže ide o fyzicky náročný šport, medzi najväčšie motivačné príznaky v nominačnom procese orohodoným patria emócie prvolezca — pomenovateľa cesty. Vznik pomenovaní podľa emócií prináša zo slovo tvorného hľadiska veľmi pestrú škálu výrazov. Podobu orohodoným ovplyvňuje subjektívny proces prežívania situácii počas výstupu — skalolezec, ktorý je výkonnostne vysoko (napr. zvláda obtiažnosť skál so stupňom 9), bude mať pri zdolávaní skaly s obtiažnosťou 7 iné pocity, ako skalolezec s výkonnostným stupňom 5. Pre prvého lezca to nebude až taký náročný výstup, zatiaľ čo pre druhého lezca to môže byť neprekonateľná prekážka. Tieto faktory výrazne ovplyvňujú výslednú podobu orohodoným — napr.: *Sandálová* (veľmi ľahká cesta s náročnosťou III, ktorú je možné preliezť aj v sandáloch); *Naboso* (cesta s náročnosťou IV–, pri ktorej lezec nepotrebuje špeciálnu obuv — tzv. lezečky); *Rozcvicka* (cesta s náročnosťou VI–), v porovnaní s názvami *Čert nikdy nespí* (cesta s náročnosťou IX), *Nedelné poltenie mozgov* (náročnosť IV+), *Šťastní blázni* (VIII–), *Fatamorgana* (VIII+), *Proklamácia podvedomia* (VIII+). Preto niektoré názvy nesú v sebe pozitívne vlastnosti, pri ťažkostiach spojených s lezením vznikajú názvy s negatívnym významom. Pri emotívne pomenovaných cestách sa do úvahy berie aj následnosť a prepojenosť krokov, celkový charakter línie (v niektorých prípadoch sú cesty robené nelogicky a nasilu).

Medzi názvami, ktoré boli motivované emóciami skalolezcov, môžeme z formálneho hľadiska najst' jedno a viacslovné pomenovania, vety alebo prirovnania, rečnicke otázky... V týchto názvoch sa často nachádzajú slová alebo vety, ktoré adresovali skalolezcovi jeho kolegovia počas výstupu, slová, ktorými ho povzbudzovali. Emócie sa v skalolezeckej skupine spajajú s výškou tzv. morálu, t. j. psychickým odhodlaním prvolezca zdolať ťažkosti, teda s mierou odvahy riskovať zranenie alebo život. Ďalším faktorom, ktorý ovplyvňuje emócie počas lezenia, je psychika lezca, schopnosť prekonať strach a častokrát sameho seba. Myšlienkové pochody sú počas prvovýstupu alebo lezenia z pozície prvolezca „generatorom náhodných slov“, aby pomohli lezcovi vyrovnat' sa so strachom a stresom. Ojedinelé nie sú ani pejoratívne výrazy. Emócie sa preto v názvoch ciest objavujú v každej skalolezeckej oblasti a v každom jazyku. Významným faktorom v emotívne motivovaných orohodonómach je stupeň náročnosti skaly a zdolanie tzv. magickej sedmičky, teda zdolanie cesty so stupňom obťažnosti VII. Preto je dôležité pri uvádzaní príkladov emotívne motivovaných orohodoným uviesť pri názve aj stupeň obťažnosti. V oblasti Kaľamárky pri Detve sú orohodonýmá: *Este teplá* VI+; *Na sekeru nedávajú* VII; *Nebeská* V+, A0; *Čert nikdy nespí* IX; *Mikesova morálovka* VI+; *Pôvabna* IV; *Zelené srandy* VI+; *Očistná nepretržitosť* V-; *Logický defekt* VII+; *Ples upírov* VII-; *Lego* VIII/VIII+; *Príjemné prekvapenie* VII; *Kosa* V-; *Total Kosa* IV+; *Variant útok ovadov* VI-; *Burková hrazda* V+; *Druhý dych* VII-; *Tretí dych* VII+; *Vyletná* V+; *Zelený koberec* V-; *Packa* VII+; *Zenská odvaha* V/V+; *Upečený pes* VIII-; *Pekná hrana* IV+; *Komín závratov* IV-; *Medzi rečou* V; *Mrzí ma to* V; *Lustrácia* V+; *Tesne vedľa* V+; *Nedeľné poltenie mozgov* IV+; *Neuč. vtaka lietat'* VIII-; *Grillovacía cesta* V; *Infekcia* VI-; *Bože ako hlboko som klesol* III; *Absencia* IV; *Oriesok* VI+/VII-. Zaujímavé názvy sú aj v oblasti Súľova: *Lovecká prechádzka* V+; *Slnečné rege* VI+; *Pracovná cesta* V; *Biela veľryba* V+; *Japonske krimi* VI; *VooDoo* VII+; *Bláznivý prajekt* IX-; *Ufo* IX-; *Vertikálna prechádzka* VI+; *S nozom v zuboch* VI-; *Ručkovacia* V; *SOS* VII; *Zahlinené okuliare* V-; *Pod dozorom* VII-; *Hop alebo trop* VII+; *Laguna* IX; *Dzivočina* VIII+; *Cikcak* V-; *Rodeo* VIII+; *Žltá masla* VII-; *Disko* VIII; *Po paprčiacach* VII; *Domino* VIII; *Onanovanie* V; *Bud, alebo* V; *Stok* IX; *Vrásoky starého otca* V; *Eniky-beniky* VIII+; *Oáza harmónie* X-; *Odpočívaj v pokaji* V; *Uf, uf!* VI-; *Hlupák vaha* VI+; *Pozdravujem Vás* VI; *Vydržat'* VI-. V oblasti Belej sú názvy: *Sex, drogy a terchovská muzika* IV; *Borovicové blues* IV; *Pistucha* IV; *Hasičský útok* IV; *Zebrička* VIII; *Zrkadlo strachu* VIII/VIII+; *Lahôdka* VI+; *Darebáctvo sa podarilo* X+; *Pasca na mysi* VII+; *Verdikt* VII+/VIII-; *Ten Zachovajte paniku* VIII-; *Meniskus* VIII-; *Kutáč* VIII-; *Škola hrou* III.

Špecifickým druhom orohodoným sú názvy, ku ktorým sa viaže tzv. motivačný príbeh, ktorý uvádza špecifickú situáciu alebo príhodu, na základe ktorej vzniklo proprium niektorých ciest. Tento druh orohodoným sa z tohto hľadiska prelína

s iným druhom sociálnych antroponým — prezývkovými obyvateľskými menami. Väčšina orohodoným, ku ktorým sa viaže motivačný príbeh sa v skalolezeckých zoznamoch a literatúre uvádza bez tohto motivačného príbehu, ktorý sa však uchováva v sociálnej skupine skalolezcov ústnym podaním. Niektoré cesty sú totiž známe najmä vďaka motivačnému príbehu. Orohodonymá tohto druhu vznikajú najmä pri pomenúvaní ciest s vyšším stupňom obťažnosti. Keďže sa motivačný príbeh nezaznamenáva písomne, ale uchováva sa len ústnym podaním, získať ho môžeme len heuristickým výskumom v skupine skalolezcov. Orohodonymum *Šalamin* vzniklo na základe citu J. Ziga pre novú líniu, ktorý veľmi citlivo a presne vytýčil odspodu medzi ďalšími cestami novú. Cesta *A je to!* dlho odolávala úspešnému prvovýstupu autorov. Podnikli veľa pokusov, nakoniec sa to podarilo preliezť J. Zigovi a iný lezec zakričal: „A je to!“. Názov *Vlašský orech* vznikol, pretože v ceste sa nachádza platnička s jedinou dierkou, v ktorej po vložení prstov našiel prvovýstupca vlašský orech. *Kalenie ocele* je cesta, ktorú urobil J. Hreus. Jeho strýko pracoval v tom čase v Martinských strojárňach a vyrobil mu skobu, ktorú nechal zatĺčenú v ceste; pri preleze cesty *Partizánska* našli v ceste zásobník z obdobia SNP. Zaujímavý motivačný príbeh má názov *Emeritný ministrant*: „cesta, ktorú sme robili s kamarátom. Počas lezenia sa mi priznal, že bol ako malý ministrantom, ale je to jeho temná minulosť, pretože to bolo také všelijaké. Občas vzal kňazovi zo zvončeka peniaze. A túto jeho temnú minulosť veľa ľudí nepozná“.

Napriek tomu, že aj nominačné procesy orohodoným podliehajú určitým „módnym“ trendom, tvorba klasických názvov nezanikla. Aj dnes najdeme v niektorých orohodonýmách názvy, ktoré boli motivované charakteristikou skaly. Informačná hodnota takýchto orohodoným je dôležitá predovšetkým pre skalolezcov. Ide o názvy, ktoré označujú charakter lezenia a vychádzajú predovšetkým z apelatívneho komunikačného registra skalolezcov — napr.: *špara, komín, traverz* a pod., ktoré sa proprializovali na orohodonymá: *Špara, Komín, Traverz*.

Okrem technickej obťažnosti medzi dôležité motivačné faktory orohodoným patrí technika lezenia, typy používaných skalolezeckých úchyto, technické vybavenie použité pri výstupe a pod. Dôležitým motivantom orohodoným s vysokou informačnou hodnotou je druh a kvalita lezených skál. Povrch skaly zohráva zásadnú úlohu pri preliezani, štruktúra skaly predstavuje odlišné taktiky a spôsoby lezenia, polohu a druhy chytov a stupov, rozličné spôsoby istenia. Pri opisných orohodonýmách je doplňujúcou informáciou aj obťažnosť lezenia. V oblasti Paština Závada sa nachádza cesta s názvom *Ementál*, pretože toto orohodonymum opisuje techniku lezenia tzv. dierok. V oblasti Belá sú názvy

¹ Komunikačnému registru v slovenskej jazykovede venuje pozornosť predovšetkým D. Slančová (pozri napr. Slančová, D.–Slančová, T., 2014), ale aj A. Gálisová (2002) a iní. V profrálnej sfére sa komunikačnému registru venuje predovšetkým J. Krško.

ako: *Kút nad ohniskom; Maturantská spára; Kút objaviteľov*. V Súľove sa nachádzajú cesty *Komín; Dvojšpara* (v ceste sa nachádzajú dve škáry); *Vytlačajúci kút* (pri lezení skala akoby vytlača skalolezca von od steny); *Rozporom; Kútová spára; Diagonálna spára; Komínom; Široká spára; Vaničky* (chyty skalolezca pripomínajú tvar malých vaničiek). V oblasti Kaľamárka pri Detve sa nachádza najvyšší počet orohodoným pomenovaných podľa charakteru lezenia, napr.: *Kút so škárou; Hrana so škárou; Oblou škárou; Septembrová škára; Pekelná škára; Zimná škára; Lomenou škárou; Škára 1; Škára 2; Škára 3; Lavý komín; Sokolík; Pretekársky previs; Lucko sokolík; Pravý komín za čiernou vezou; Komín pri žltozelenej stene; Škára so stromom; Žabkova škára; Stenou cez dva previsy; Zelená škára; Otcovská škára; Komín závratov; Škára; Slucková škára; Kútová škára; Tatranská škára; Škára vpravo od strechy; Škára s previsom; Špinavý komín; Zlomená škára; Komín; Komín nad ohniskom* atď.

Viacere orohodonýmá obsahujú antroponymá. Motiváciou takýchto názvov bolo zviditeľnenie samotného prvolezca, ktorého meno je súčasťou orohodonýma. Vyskytujú sa však aj názvy obsahujúce dedikačné antroponymá — môže ísť o mená iných osôb, ktorým pomenovateľ cesty vzdal hold a nazval skalolezeckú cestu podľa týchto osôb. V takýchto názvoch s často objavujú mená manželiek, priateľiek, detí. Niektoré názvy obsahujú mená mytologických, rozprávkových bytostí, mená filmových hrdinov a pod. V názvoch ciest sa vyskytujú aj mená priateľov skalolezcov, ktorí tragicky zahynuli pri výstupoch. Oronymá obsahujúce antroponymá boli najčastejšie utvorené onymickou deriváciou s využitím posesívnych prípon. Niektoré orohodonýmá však vznikli transonymizáciou. Napríklad v oblasti Súľovských skál sa nachádzajú cesty ako: *Marco Polo; Penelopa; Zuzi; Lancelot; Cháron; Yogi; Evicka; Monca; Miluska; Roxana; Kremienok; Chocholusik; Nostradamus; Ezechiel; Erika; Šípková Ruzenka; Rebeka; Kristínka; Snehulienka; Lubka; Dominika*. V skalolezeckej oblasti Pajštún neďaleko Bratislavy sa v sprievodcovi uvádza niekoľko názvov z tejto kategórie, napr.: *Dieškova previerka* (prvovýstup I. Dieška); *Marekovo brucho; Marekov pilier; Hrmova platnička; Mockov kút* (prvovýstup J. Mocko); *Psoťkova platnička; Psoťkov pilier* (prvovýstupy J. Psoťka); *Demjánova* (prvovýstup Z. Demján). Neďaleko Žiliny, v smere na Rajec, sa nachádza ďalšia významná skalolezecká lokalita Porúbka. Aj v tejto oblasti ovplyvnili mená názvy niektorých ciest ako napr.: *Pre Natáľku; Romanov plac* (keď J. Svrček liezol cestu, jeho malý syn Roman plakal pod skalami v koči); *Jezko Jožko; Zuzana; Peter a Pavol; Vzpomínka na Jenu a Radka; Vojtova; Olinova* (prvovýstup P. Oleš, ktorého prezývajú Olino); *Belicova* (prvovýstup A. Belica); *Cesta pre Martinu*. V oblasti Blatnice sa nachádzajú cesty s pomenovaniami ako: *Jozov sen; Ferdo Mravec; Lisa; Hilda*. Haliny sú z hľadiska lezeckej činnosti bez obmedzenia a najdeme tu cestu s názvom *Báľentova cesta* (cestu vytvoril Báľenta a spolulezci). Oblasť

Sokol má v sprievodcovi skál zaznamenané cesty ako: *Hrinova cesta* (prvovýstupca J. Hriň–J. Žák); *Milanova cesta*. Na Tupej skale medzi Dolným Kubinom a Ružomberkom sa nachádzajú cesty ako: *Patrik*; *Matko*; *Miško*; *Cyrano*; *Bobo*; *Dušanova*. Oblasť Machnatô má cesty ako: *Papova*; *Mária Magdaléna*; *Pre Danku*; *Pre Bahna*; *Paľov variant*; *Dzuroskova*; *Fedorova spära*. V oblasti Beckov sa nachádzajú cesty: *Alena*; *Marekova*; *Ondrejov kút*; *Spomienka na Vaskovcov*; *Olina*. Skalka pri Trenčine má niekoľko orohodoným s rovnakým motivačným prvkom, napr.: *Jožova*; *Belica* (vyliezli Belica–Dieška). Oblasť Kamenné vráta neďaleko Trenčianskych Teplíc ponúka po dosiahnutí vrcholu nádherné výhľady a najdeme tu cesty ako: *Pre Elišku*; *Pre Ivanku*; *Marošova*; *Bacove zúfalstvo* (prvovýstup Bača); *Cesta pre Janu*; *Cesta pre Braňa*; *Cesta pre Lenu*. Oblasť Predhorie má názvy ciest ako *Cassin*; *Bonnatti*; *Comici*; (podľa mien svetových horolezcov), *Barborkin usmev*; *Cháron*; *Perzefóna*; *Hades*; *Tartaros*; *Héra*; *Ambrózia*; *Hestia*; *Deméter*; *Lady Di*; *Májster N*; *Misova*. Podobné názvy uvádza aj J. Bauko vo svojich štúdiách, npr.: *Brunhilda*, *Cesta pre Janu*, *Dominika*, *Ďurov krst*, *Janova*, *Kristínka*, *Lubka*, *Mirove prebudenie*, *Na pamiatku Branovi*, *Zuzi* (Bauko, 2006, s. 30).

Viacere orohodonýmá boli motivované časom prvovýstupu a obsahujú obdobie alebo konkrétne dátumy, kedy bola cesta vylezená. Názvy s takýmto motivačným prvkom najdeme vo viacerých slovenských skalolezeckých oblastiach. Nie vždy sa však zhodujú dátumy prvovýstupu s názvom cesty. V skalolezeckých sprievodcoch sa uvádzajú prevažne len roky prvovýstupu. V starších sprievodcoch ale najdeme pri niektorých cestách aj konkrétny dátum, čo potvrdzuje opodstatnenie vzniku orohodonýma. Výskyt pomenovaní s takýmto motivačným prvkom sú skôr výnimočné. V oblasti Devínske bralo sa nachádza *Prvomájová cesta* (prvovýstup 1. mája 1966), v oblasti Medených Hámrov *Aprílová platňa* (prvovýstup 15. apríla 1973), v oblasti Jelenec cesta *Aprílový zart*, v oblasti Harmanec sa nachádza *Novembrová*, cestu s rovnakým názvom najdeme aj v oblasti Drevenik. Zásadou však je, že v danej skalolezeckej oblasti sa vyskytuje len jeden názov pre označenie jednej cesty. Nevznikajú tu teda mikroštruktúrne vzťahy — onymická synonymia, či onymická polysemia a homonymia (k onymickým mikroštruktúrnym javom pozri Krško, 2014, s. 28–44, alebo 2002). Vo Veľkej Fatre sa nachádza *Cesta 9. mája* (prvovýstup 9. mája 1960); v oblasti Zadné Haliny *Marcová cesta* (prvovýstup 24. marca 1968); na Pajštúne je *Decembrová*, v Prečme nachádzame názvy *Jeseň 1991*, *Jeseň 1989*. Výnimkou je oblasť Sitno, kde sa nachádzajú dve cesty súvisiace s dátumom: *Májová cesta I*; *Májová cesta II*. Tomášovský výhľad je oblasťou, kde sa vyskytuje viac ako jedna cesta súvisiaca s dátumom: *Októbrový traverz* (prvovýstup október 1963); *Májová cesta* (prvovýstup 26. mája 1974); *Októbrový previs*. V Maninskej úžine sa okrem *Májovej cesty*; *Jesennej cesty*; *Októbrovej cesty* nachádza aj *Dusicková cesta* (prvovýstup

sa uskutočnil na Sviatok všetkých Svatých a po dolezení závan vetra privial vôňu z cintorína v Zaskalí). V Kostoleckej úžine sa nachádzajú cesty *Velkonočný pilier a Štedrovečerná*, v Hrádku cesty: *Dusičky; Májová*. Vo Vápenke neďaleko obce Zuberec sa nachádzajú cesty ako: *Velkonočná; Jarné prebudenie*.

Niekoľko slovenských orohodným bolo motivovaných názvami iných zahraničných toponým (prevažne oroným, ale ako motivanty sme zaznamenali aj choronymá, ojkonymá a hydronymá) — v oblasti Beckova sa nachádzajú cesty s názvom *Marmolada* (najvyšší vrch talianskych Dolomitov) a *Amazonia, baj o život planéty; Kančendzunga* (osemtisícovka v Tibete), na Kamenných vrátach *Komín Paríž–Dakar*, v oblasti Manínskej úžiny napr. *Mexiko; Verdenská dierka* (cesta sa nachádza v sektore Verdenský múr a Verdon je známa lezecká oblasť na juhu Francúzska); *Bajkal*, v oblasti Prečma sa nachádzajú orohodonymá *Vola Londýn; Južná Kalifornia; Florida; Severne Írsko; Italia; Mongolia*. V Súľove sa nachádzajú cesty ako *Styx* (rieka mŕtvych); *Chicago; Olymp* (vrch, na ktorom sidlili grécki bohovia); *Sibir; Azia; Everest* (najvyššia hora sveta); *Niagara; Kamčatka; Havaj; Tahiti; Bermudy*. V Porúbke sa nachádza napr.: *Šiša Pangma* (osemtisícovka v Tibete) a *El Capitan* (názov vrchu a cesty v Yosemitech). Na Tupej skale sa nachádza cesta *Yosemite* (názov slávnej americkej lezeckej oblasti), v oblasti Drevenk *Europa*, na Tomášovskom výhľade cesta *Patagónia* (lezecká oblasť); *Los Angeles*. V skalolezeckej oblasti Jakub najdeme cesty nazvané *Sahara* a *Kartágo*.

Ďalšiu skupinu orohodným tvoria názvy, ktoré boli ovplyvnené cudzími jazykmi — buď priamo cudzími termínmi viažucimi sa k horolezectvu, alebo bežnými slovami z angličtiny, španielčiny, francúzštiny, ale aj z latinčiny, taliančiny, ruštiny atď. Horolezecký termín *direttissima* je prevzatý z taliančiny a označuje priamy smer. Horolezci alebo skalolezci takto označujú cestu vedúcu od nástupu priamo na vrchol. Apelatívum *direttissima* nachádzame v orohodonymách: *Direttissima prednej steny, Direttissima Lietačky; Direttissima ľavých platní, Direttissima na Žabieho kráľa, Direttissima severnej steny*; v oblasti Dreveník sú to *Direttissima* a *Hyperdirettissima*. V názvoch ovplyvnených cudzími jazykmi môžeme najstť jednotlivé slová, slovné spojenia, ustálené spojenia, názvy filmov, hudobných skupín a pod. V oblasti Súľov sú to názvy *May Day; Double fantasie; Intermezzo; Yellow jearys; Opus Dei; Hombře; Superchannel; Kiss me; Runway; Rest; Mea culpa; Feux pas; Climbing for all; New age; West side story* a ďalšie, v oblasti Porúbky sú názvy *Let it be; Rock faun; Best of you; Top rope*, v oblasti Tupej skaly boli niektoré orohodonymá ovplyvnené aj ruským, talianskym a latinským jazykom: *Blagorodie; In memore; Libero; Doña Maja; Doña Rosa; Apendix; Urra Andrew; Prima balerina; Let's glory; Ave Cesar; Hey Joe*, v oblasti Predhoria najdeme okrem svetových jazykov aj vplyv českého jazyka, napr.: *Berusko zaspívej aneb partácka; Co toto je*.

V rámci slovenských orohodoným môžeme najst' aj názvy motivované tvarom skaly, prípadne tvarom skaly vyjadreným metaforicky: *Strom* (cesta prechádza okolo stromu); *Trpaslík*; *Rebrom pravej veze*; *Cez strom*; *Komín za bukom*; *Skalné okno*; *Jaskynky*; *Ihla*; *Ypsilon*; *Jaskynka s previsom*; *Platnička*; *Trojuholníková previs*; *Jánosikova postel*; *Mnich*; *Ťava*, *Oltár*; *Organ*, *Balkón zľava*; *Balkón cez previs*; *Balkón sprava*; *Klavír*; *Kniha* atď.

Zaujímavú skupinu orohodoným tvoria názvy, ktoré motivicky súvisia s názvom prvej skalolezeckej cesty v ich blízkosti. V oblasti Paštinej Závady sú názvy: *Šup s ňou do rozpalenej pece*; *Strigonsky sviatok*; *Jezibaba*; *Perníková chalúpka*; *Na jahody*; *Kde bolo tam bolo*. V tomto prípade ide o názvy ciest motivované tematikou rozprávok. Orohodonymum *Emental* (pomenovanie vzniklo na základe charakteru povrchu skaly s malými dierkami) motivovalo názvy: *Ostiepok*; *Parmazán*; *Hermelin*; *Korbáčik*. J. Bauko v oblasti Súľova zistil názov skaly *Harfa*, ktorá motivovala orohodonýmá *Lavá struna*; *Prostredná struna*; *Pravá struna*, skala *Sokolíky* s cestami *Lavý sokolík*; *Prostredný sokolík*; *Pravý sokolík*, skala *Pyramída* motivovala názvy ciest *Pyramída*; *Faraón*; *Egyptan Sinue* atď. (2009, s. 12).

Viacere orohodonýmá boli motivované asociáciami po prvovýstupe. Odraža sa v nich slovná hra, humor, názvy pripomínajú výroky z filmov, frazeologizmy, porekadlá, názvy hudobných skladieb, kapiel, filmov. V oblasti Beckova sa nachádzajú skalolezecké cesty: *Gladiátor* (názov filmu); *Sex je náš* (názov skladby kapely Lucie); v oblasti Kamenné vrata sú orohodonýmá *Pre Elisku* (známa klavírna skladba); *Exempo Hexempo krumpoplex* (asociácia k filmu „Divka na košťeti“); *Po schodoch* (skladba od R. Mullera); *Opica*, *Škorica* (rozprávková postava); v oblasti Predhorie sú cesty *Malý princ* (dielo A. de Saint-Exupéryho); *Kristove roky* (asociácia s číslom 33); *Tri oriešky pre Popelku* (rozprávka); *Zub času* (niečo je už staré); *Egyptan Sinue* (dielo Míka Waltariho); *Aj múdry schybní* (názov televíznej relácie); *Bludný Holandan* (názov lode); *Cupi lupy* (slovné spojenie z rozprávky — „cupi lupy do chalupy“); *Levi kral* (rozprávka Walta Disneyho); *Tuhý korienok* (frazeeologizmus vo význame nie je ľahké ho zložiť).

Z formálneho hľadiska môžeme orohodonýmá rozčleniť na jednočlenné názvy — *Bufet*, *Extáza*, *Gorila*, *Neistá*, *Perfektná*, dvojčlenné — *Špára generácií*, *Ovocie — zelenina*, *Voňa ihličia*, *Bytčiansky leziak*, *Krížová výprava*, viacčlenné — *Cesta svedkov liehovových*, *Hrana pivného mozola*, *Hra s rovnováhou*, *Uz len 22 dní*, *Nebo nikdy nespadne*, *Len sa nezabi*, *sváko* (Bauko, 2006, s. 31).

Orohodonymá predstavujú veľmi zaujímavú a špecifickú skupinu sociálnych toponým. Ich výskum je náročný, pretože je viazaný na úzku skupinu skalolezcov. Napriek tomu by mala toponomastika venovať pozornosť aj týmto názvom.

LITERATÚRA

- Bauko, J. (2006). Mikrooronymá v Súľovských skalách. In: M. Simková, K. Gajdošová (red.), *Varia XIII. Zborník materiálov z XIII. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra–Piesok 3.–5. 12. 2003)*. Bratislava: Slovenska jazykovedna spoločnosť pri SAV, s. 26–33.
- Bauko, J. (2007). Motivácia vzniku názvov horolezeckých ciest. In: M. Považaj, P. Zigo (red.), *Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie*. Bratislava: Veda, s. 190–203.
- Bauko, J. (2008). Transonymizácia v názvoch horolezeckých ciest, *Acta onomastica*, II., s. 42–49.
- Bauko, J. (2009). Paralely medzi názvami skal a horolezeckých ciest. In: M. Ološtiak, M. Ivanova, L. Gianitsová-Ološtiaková (red.), *Varia XVIII. Zborník plných príspevkov z XVIII. kolokvia mladých jazykovedcov (Prešov–Kokošovce–Sigord 3.–5. 12. 2008)*. Bratislava–Prešov: Slovenska jazykovedna spoločnosť pri SAV–Prešovska univerzita v Prešove, s. 9–14.
- Gališová, A. (2002). K sociolektom vybraných alternatívnych a marginalných kultúr. *Jazykovedný časopis*, 53, s. 97–110.
- Krsko, J. (2002). Mikroštruktúrne vzťahy v onymii. *Slovenská reč*, 67, s. 142–152.
- Krsko, J. (2014). Úvod do toponomastiky. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici — Belianum.
- Krsko, J. (2016). Všeobecnolingvisticke aspekty onymie. (Z problematiky onymického komunikačného registra). Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici — Belianum.
- Lazarová, S. (2015). Názvy skalolezeckých ciest ako súčasť kultúrno-sociálneho prostredia. [Diplomova práca. Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, rukopis].
- Rutkowski, M. (1996). Nazwy dróg wspinaczkowych jako kategoria onomastyczna. *Onomastica*, XLI, s. 41–50.
- Rutkowski, M. (2001). Mikrotoponimia przestrzeni wspinaczkowej. Studium socjoonomastyczne. Olsztyn: Wyd. UWM.
- Siančová, D.–Siančová, T. (2014). Reč pohybu, autority a sudržnosti. Pragmaticka analyza trenerskeho komunikačného registra v komunikácii s hráčmi kolektívnych loptových hier staršieho školského veku. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity.

SUMMARY

ONYMIC PROCESSES IN THE FORMATION OF ROCK CLIMBING ROUTES

This paper presents the research and analysis of rock climbing routes in Slovakia. It is concerned with a specific set of proper names which are known and used among rock climbers. In the Slovak onomastics J. Bauko has predominantly researched such proper names. Rock climbing has its own rules, morals, and ethics. The aim of the paper is to analyse proper names of rock climbing routes and to analyse the onymic processes used in the formation of these names. Proper names of rock climbing routes represent a specific set of names which reflect culture, language, and the social situation. In the paper, we present an overview of the names of rock climbing routes in Slovakia and a division of the names according to the type of motivation.

Key words: onomastics, toponym, motivation, orohodonym, rock climbing